

Metaforer och teman i Kents låttexter

Maiju Tynkkynen
Kandidatavhandling i
svenska
Jyväskylä universitet
Institution för språk- och
kommunikationsstudier
Våren 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos: Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä: Maiju Tynkkynen	
Työn nimi: Metaforer och teman i Kents låttexter	
Oppiaine: ruotsin kieli	Työn laji: kandidaatintutkielma
Aika: 05/2021	Sivumäärä: 23
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia metaforia ruotsalaisen Kent-bändin lyriikoissa käytetään, millaisia teemoja ne sisältävät, millaisiin konteksteihin ne liittyvät, ja kuinka metaforat voivat vaikuttaa sanoitusten tulkintaan. Tarkoitus oli jakaa metaforat erilaisiin ryhmiin niiden sisältämien teemojen mukaan. Vaikka tarkoituksena on tutkia juuri metaforien teemoja eikä yleisesti teemoja sanoituksissa, metaforia ei ole kuitenkaan irrotettu kontekstista, sillä metaforaa ympäröivällä tekstillä on suuri vaikutus sen tulkintaan.</p> <p>Tutkimusaineistona käytettiin valmista aineistoa, bändin laulujen sanoituksia, jotka ovat saatavilla bändin entisellä virallisella kotisivulla. Tutkimus on laadullinen, ja aineiston analyysin menetelminä on käytetty sekä temaattista että semanttista analyysiä. Analysoinnissa on hyödynnetty Pragglez-ryhmän kehittämää metaforientunnistuskäytännön, joka auttaa eri vaiheiden kautta tunnistamaan metaforiset ilmaisut kontekstissa.</p> <p>Metaforat on tutkimuksessa jaettu seuraaviin ryhmiin: luontoon liittyvät metaforat, reiät, tänään on eilen sekä ilma ja vesi. Tuloksista selvisi, että luontoon liittyviä metaforia on materiaalissa käytetty kuvaamaan sekä negatiivisia että positiivisia tunteita ja olotiloja, kuten kykenemättömyyttä puhumaan ja ilmaisemaan itseään. Reikiin liittyvillä metaforilla on kuvattu kykenemättömyyttä sulkea silmiään joltakin, sekä pääsyä henkilön kovan ulkoisen kuoren läpi. Metaforilla, jotka väittävät, että tänään on huomenna, oli yhtenäisiä teemoja. Niitä on käytetty materiaalissa kuvaamaan ajan kulkua ja sitä, kuinka nykyhetkestä tulee menneisyys. Metafora ilma kuvaa jotain sellaista, jota ihminen tarvitsee elääkseen, toimiakseen tai tunteakseen jotain. Sen sijaan vettä käytetään metaforana sen vastakohtana: kuvaamaan jotakin negatiivista, joka voi pysäyttää tai hidastaa ihmistä elämästä niin kuin hän haluaa.</p>	
Asiasanat: Kent, lyriikat, kielikuvat, metaforat, teemat	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

INNEHÅLLER

1 INLEDNING	1
2 MÅL, METOD OCH MATERIAL	2
2.1 Målet med studien	2
2.2 Material och metod	2
3 BAKGRUND	4
3.1 Bandet Kent	4
3.2 Tidigare forskning	5
3.3 Metaforer	7
3.3.1 Syntetiska och analytiska metaforer	8
4 ANALYSEN	9
4.1 Naturrelaterade metaforer	9
4.1.1 Vackert väder	10
4.1.2 Munnen fylld av jord	11
4.1.3 I ditt öga var en storm	12
4.2 Hålen	13
4.2.1 Hålet i handen	13
4.2.2 Ett hål i Kevlarsjäl	14
4.3 Idag är igår	15
4.4 Luft och vatten	17
4.4.1 Fylld med luft och vatten	17
4.4.2 Dina andetag	18
5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	19
LITTERATUR:	21

1 INLEDNING

Bildspråk är en del av språk och används ständigt – både i litteratur och vårt vardagliga språk. Vi använder bildspråk dagligen, ser det när vi läser poesi eller annan litteratur och hör det när vi lyssnar på musik. Ofta märker vi inte hur mycket vi använder olika metaforer. De är en egenskap av all språkanvändning (Harvilahti m.fl., 1992: 7). Enligt Koski (1992) uppfattar människor världen på så sätt att många begrepp anses likna andra begrepp. Vi vet att två saker inte är desamma men vi väljer att kalla en sak något annat, eftersom vi vill berätta att den saken vi talar om liknar någon annan sak. (Harvilahti m.fl., 1992: 14–15)

Som student i svenska är jag förutom språket intresserad av svensk kultur. Jag har valt att undersöka metaforer i låttexter, eftersom musik är en stor del av mitt och många andra människors liv. Ofta lyssnar jag på texter utan att förstå vad de egentligen betyder, vad artisten vill säga och på vilket sätt hen gör det. Genom att undersöka språkliga kulturprodukter får vi veta mer om mångfald i livet, kontexter och tolkning eftersom kulturprodukter berättar om social verklighet (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Genom att lyssna på musik på ett främmande språk och speciellt genom att oftare fokusera på ord och deras betydelse kan man lära sig språk och kultur.

I den här avhandlingen studerar jag låttexter hos bandet Kent, ett svenskt rockband, som redan avslutade sin karriär. Jag försöker att redogöra för hurdana metaforer bandets låttexter innehåller och klassificera dem enligt teman som metaforerna handlar om. I uppsatsen kommer jag att analysera sådana metaforer som bandets låtskrivare själv har kommit på. Den som lyssnar på musik eller läser låttexter kan ha sådana tolkningar som inte alla andra har. Var och en kan uppleva texten och orden på olika sätt och tolkningar kan variera beroende på hur man tänker, hur man ser på livet och vad man har upplevt. Därför är tolkningar i den här uppsatsen mina egna tolkningar. Jag kommer att presentera några möjliga betydelser av metaforerna i materialet och undersöker också teman i texter.

2 MÅL, METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel presenteras målet med studien samt material och metod. Först presenteras syftet och forskningsfrågorna i avsnitt 2.1. Efter det redogörs för det färdiga textmaterialet som har använts i den här studien och metoden för att analysera det i avsnitt 2.2.

2.1 Målet med studien

Syftet med den här studien är att redogöra för hurdana metaforer det används i bandet Kents låttexter, hur de används, vad kontexten och temat i metaforer är och även hur metaforer påverkar tolkningen av låttexter. Meningen är att klassificera metaforer och dela dem i olika grupper enligt vad de handlar om.

Forskningsfrågorna i denna studie är:

- Hurdana metaforer används i bandet Kents låttexter? Hur används de?
- Vad är kontexten och teman för dessa metaforer?
- Hur kan metaforer påverka tolkningen av bandets låttexter?

Jag ska också undersöka teman i texter i stället för bara metaforer. Jag vill inte skilja metaforer helt från sammanhanget eftersom kontexten kan påverka tolkningen av metaforer och styra läsaren eller lyssnaren i en viss riktning när man antingen läser eller lyssnar på låttextern. Att känna till kontexten kan också vara nödvändigt för att förstå vad metaforen egentligen handlar om.

2.2 Material och metod

Materialet i den här studien har jag inte samlat in själv, utan det består av färdigt material – i detta fall kulturprodukt. Jag har valt 10 låtar av ett svenskt rockband Kent och dessa låtar finns i 5 olika album från år 1995 till år 2005: Kent (1995), Verkligen (1996), Hagnesta Hill (1999), B-sidor 95–00 och Du och jag döden (2005). Jag har gått igenom alla låtar som finns i albumen år 1995–2005 och valt dessa 10 låtar baserad på metaforer

som de innehåller. Låttexter finner jag på bandets officiella hemsida där det finns texter till de flesta av bandets låtar.

De flesta av metaforerna i materialet är inte traditionella eller välkända metaforer. I den här studien har jag mest fokuserat på metaforer som har påhittats själv, även om det också finns några mer välkända metaforer, så som *bryta isen* i låten Indianer som finns i albumet Verkligen (1996). Det finns också andra språkbilder i bandets låttexter, så som liknelser och personifikationer. Jag har ändå avgränsat temat till bara metaforer för att bildspråk generellt skulle vara ett för brett tema för en kandidatavhandling.

I analysen ska jag klassificera metaforer enligt teman som de innehåller, dvs. teman i metaforer. Jag ska alltså inte analysera teman i bandets låttexter generellt, utan jag har valt att fokusera på teman i metaforer. Ändå ska jag inte förbise teman i hela låttextern. Som jag nämnde i förra kapitlet, kan teman i texten påverka tolkningen av metaforen. I några fall är det inte möjligt att analysera metaforen utan att känna kontexter och teman kring det. Därför valde jag att ta hänsyn till hela texten men fokusen är mest på metaforer.

Undersökningen är kvalitativ för jag studerar metaforer och teman, alltså innehållet i låttexter. Materialet analyseras kvalitativt. Meningen är inte primärt att generalisera resultaten statistiskt utan att analysera och beskriva metaforanvändning särskilt i det här materialet.

Jag ska delvis använda tematisk analys, eftersom en av mina avsikter är att analysera vissa teman i färdigt material snarare än att försöka skapa till exempel en ny teori. Min analys baserar sig på materialet. Jag studerar hurdana teman det kan finnas i svenskspråkiga sångtext som jag har valt genom deras metaforer.

Förutom tematisk analys ska jag använda semantisk analys. Kovecses (2010) har skrivit om identifikation av metaforiska uttryck. Han presenterar en identifieringsprocedur för metaforer som är utformade av en grupp som kallas the Pragglez Group. Metoden går till i följande steg: 1. Läs textdiskursen för att skapa en allmän förståelse, 2. Specificera lexikala enheter, 3. Fastställ kontextuella betydelser för lexikala enheter och bestäm om

några enheter kunde ha mer grundläggande betydelser i andra kontexter. (Kovecses, 2010)

I analysen av låttexter ska jag utnyttja ovanstående metoden. Jag ska först ta hänsyn till låttexter som en helhet och sedan specificera lexikala enheter av frasen som jag vill analysera. Efter det definierar jag först de grundläggande betydelser av de här lexikala enheterna. Slutligen ska jag definiera kontextuella betydelserna av ord som har något annat än grundläggande betydelse i frasen. Det här gör jag med hjälp av kontexter och teman i låttexten.

3 BAKGRUND

I detta kapitel presenteras kort bandet Kent och tidigare forskning om låttexter generellt, metaforer i låttexter såväl som forskning om bandet Kent och deras låttexter. Efter det definieras begreppet metafor enligt några forskare och också definitionen som ska användas i den här studien. Dessutom presenteras metaforers egenskaper och slutligen analytiska och syntetiska metaforer.

3.1 Bandet Kent

Bandet Kent avslutade sin karriär 2016 efter 26 år. Innan det har de publicerat 13 svenska album och också 2 album på engelska. Bandet kallas ofta ”Sveriges största rockband” (Brännström, 2016). De har haft konserter i många olika länder, till exempel i Finland, Sverige och Norge. Enligt musikjournalisten Tina Mehrafzoon är bandet Kent ”det sista bandet av sitt slag” (Brännström, 2016). Innan avslutandet hade bandet en turné också i Finland. Bandets fans sörjde, mindes och hyllade bandet i sociala medier när bandet avslutade. (FNB, 2016)

Bandet bildades 1990 med namnet Jones and Gifted och medlemmarna var Joakim Berg, Sami Sirviö, Harri Mänty, Martin Sköld och Marcus Mustonen. 1995 kom den första singeln. Efter bildningen har de blivit ett av Sveriges mest uppskattade och mest

inflytelserika rockband. (Kent.nu/biografi) Joakim Berg, bandets sångare, är också den som skriver låtarna för bandet. Han har också skrivit låttexter för andra artister, så som Ellie Goulding. Bandet Kents låtar är mest på svenska men vissa av dem har en engelsk version. Enligt Linkola (2017) var bandets relation till svensk musik motstridig och många musikgrupper följde brittiska influenser vid den tiden. Bandet Kent valde dock att göra något annorlunda och Berg skrev texter på svenska med olika synvinklar än ”poetiska naturmetaforer och sorger av förlorad kärlek”. Bildspråket var målinriktat och även olämpligt. (Linkola, 2017: 52, 54)

Enligt tidigare studier om bandets låttexter, som ska presenteras i avsnitt 3.2, finns det mycket bildspråk och särskilt metaforer i dem. Metaforer i texter är ändå inte vanliga – sådana som vi använder eller hör dagligen – utan mest sådana som bandets sångare och låtskrivare Joakim Berg själv har kommit på. Det är intressant att analysera metaforer i bandets texter eftersom det har använts några metaforer som är ganska konstiga och kanske svåra att tolka.

3.2 Tidigare forskning

Metaforer och teman i låttexter har forskats väldigt mycket tidigare i många olika språk. Ganska ofta är fokuset på något särskilt tema. I några undersökningar har metaforer och teman analyserats separat, medan i andra undersökningar har det särskilt studerats teman som just metaforer handlar om eller analyserats tolkningar av texter och metaforer. Det har forskats i låttexter i olika musikgenrer såsom hårdrock, metall, schlager och rapmusik.

Bland annat kärlek, död, sexualitet och kvinnliga stereotyper är några teman i låttexter som har undersökts tidigare. Bland annat Andersson och Hofmann (2015) har undersökt kön och sexualitet i kvinnliga rapparnas låttexter. I forskningen har de hittat ”gemensamma tolkningar, upplevelser och förklaringar av omvärlden i relation till kön och sexualitet”, och också tagit en titt på metaforer när det gäller tolkningen (Andersson & Hofmann, 2015: 45). Enligt dem beskrivs kvinnor till exempel som krabbor i en hink som beskriver fientlighet och aversion mellan kvinnor. Liknande teman i låttexter har studerats väldigt mycket, och så gör också Kiviniemi (2018) som skriver om hur kvinnor porträtteras i några populära låttexter på engelska. Hon analyserar material genom att dela

texter och teman i olika kategorier av kvinnliga stereotyper. I stället för språket och till exempel metaforer fokuserar hon på temat och innehållet. (Kiviniemi, 2018)

Några artister eller bands låttexter innehåller mycket bildspråk och det är lätt att fokusera på till exempel metaforer och tolka och analysera texten från det här perspektivet. Det är ändå inte så med varje tema, artist eller musikgenre. Hirvonen (2018) har skrivit om metaforer som presenterar döden i engelska låttexter av bandet Sentenced – hurdana metaforer av död det finns och hur de kan kategoriseras. Hon har använt samma definition för metafor av Lakoff och Johnson som jag har använt i denna studie. Genom att välja låtar som handlar om döden har hon funnit metaforer och delat dem enligt Lakoff och Turners (1989) kategorisering av metaforer för döden. Lakoff och Turner (1989) har delat metaforer för döden i kategorier så som Lifetime is a year, Lifetime is a day och Death is going to a final destination (Lakoff & Turner, 1989). Metaforer som presenterar ett visst tema kan alltså kategoriseras och delas i mindre grupper. I Hirvonens materialet finns det väldigt många olika metaforer som hon har analyserat. I allt låttextmaterial är det ändå inte så mycket bildspråk. Till exempel Andersson (2011) forskade i religiösa budskap i hårdrocktexter och märkte att få texter som han forskade innehåller metaforer som presenterar religion, vilket var en överraskning. Enligt honom underlättade bristen av metaforer tolkningen av texten. (Andersson, 2011: 37)

Baserat på tidigare forskning är det också vanligt att redogöra för hurdana olika metaforer det finns i materialet i stället för att studera ett särskilt tema. Ofta har metaforer klassificerats på något sätt. Till exempel Mämmi (1999) har i sin avhandling studerat metaforer och huvudteman i Eurovisionlåtar. Han har indelat metaforer enligt ordklasserna vilket är ett passande och tydligt sätt att kategorisera metaforer i låttexter. Som resultat gällande huvudteman har han nämnt att mestadels handlar Eurovisionlåttexter om kärlek – vilket inte är överraskande. Enligt honom handlar huvudteman ofta om längtan efter olika saker.

Det finns också några studier om bandet Kents låttexter och även metaforer i dem. Lindquist (2019) har skrivit en studie om melankoli och vemod i Kents låttexter. Hon har alltså fokuserat på ett visst tema som förekommer i många av bandets låttexter. Några

mindre teman som han fann i materialet är till exempel väntan på något, tid, död och pessimism (Lindquist, 2019: 30). I min egen studie antar jag att jag hittar liknande melankoliska teman och negativa känslor. Liksom Lindquist har också Kilpeläinen (2013) skrivit en undersökning som handlar om ett visst tema i Kents låttexter. Temat som hon undersökte var Sverige och den svenska mentaliteten. Som nämnts tidigare, innehåller bandets texter negativa teman och känslor och så är det också i Kilpeläinens studie. Genom att analysera materialet har hon funnit teman så som alkohol, drog och rasism. Hon analyserar till exempel låten Sverige som enligt henne innehåller kritik men i ”bildspråklig form, och den kan uppfattas på olika sätt” (Kilpeläinen, 2013: 45). Hon nämner också att metaforisk beskrivning av känslor och stämningar är centralt i texterna, när det gäller till exempel kärlek som teman (Kilpeläinen, 2013: 89). Min egen undersökning ska ha ett annat perspektiv än ovannämnda studier för jag ska inte fokusera på ett särskilt tema eller teman, utan att hitta olika teman kring metaforer, dvs. teman som metaforer representerar.

Det finns också en studie som handlar om tolkningar av bandet Kents låttexter och olika teman så väl som metaforer – men från fans synvinkel. Westlinder (2013) har skrivit om hur ”kent-fans diskuterar och tolkar bandets låttexter på bandets forum.” Några teman som han har funnit är till exempel kärlek, ensamhet och drömmar. Enligt honom finns det människor som försöker tolka varje rad av texter och veta vad låtskrivaren säger medan andra människor till exempel bara nämner ett tema eller försöker inte ens tolka texter för det anses vara omöjligt. (Westlinder, 2013: 20)

3.3 Metaforer

Lakoff och Johnson (1980) definierar essensen av metaforen på följande sätt: ”att förstå och uppleva en typ av sak i termer av en annan”. (Lakoff & Johnson, 1980: 117) Skillnaden mellan liknelsen och metaforen är att metaforen är utan ordet som: *du är som ett lejon* respektive *du är ett lejon*. Därför kan man säga att metaforen är starkare än liknelsen (Allwood, 1983: 3). Enligt Lakoff och Johnson anses metaforer oftast vara endast egenskap av språket, fastän det är också en del av tanke och funktion. Som exempel använder de följande: ”debatten är krig”. Fastän debatt och krig är två separata begrepp, kan man använda krigsrelaterade termer när man talar om debatt så som attackera eller

strategi. (Lakoff & Johnson, 1980: 5–6) Lakoff och Johnsons definition av metafor är verkligen omfattande och kan innehålla mycket. Den här omfattande definitionen av begreppet är passande för min egen avhandling för Kents låttexter innehåller mängden av olika, påhittade metaforer som normalt inte används i andra sammanhang.

Enligt Koski anses människor uppfatta sin världsbild på så sätt att många begrepp anses likna andra begrepp (Harvilahti, Kalliokoski, Nikanne & Onikki, 1992: 15), och denna definition motsvarar mycket Lakoff och Johnsons definition. Det väsentliga är att talaren vet att två saker inte är desamma men hen vill ge intrycket att den sak hen talar om, på något sätt påminner om en annan sak. Det här kallas komplicerad kategorisering. (Harvilahti, 1992: 14) I det här instämmer också Hallberg (1982) som konstaterar att ”en viss fras används liknelsevis eller ”oegentligt” om något annat än vad de ”normalt” betecknar” (Hallberg, 1982: 10). Cohen i sin tur skriver om problemet som till exempel precis tidigare nämnt definitioner av metafor kunde orsaka. Enligt honom är problemet med metaforer att meningar kan ha en viss betydelse även om de ger felaktig information bokstavligen. (Ortony, 1993: 58)

Tanken är också väsentlig för min forskning. När man studerar metaforer i låttexter, är det viktigt att komma ihåg att låtskrivaren eller talaren har någon orsak till att hen avsiktligt beskriver ett begrepp som ett annat. Metaforer är ett fenomen i all språkanvändning (Harvilahti, 1992: 7). Vi möter metaforer i vårt dagliga liv dagligen även om vi inte ens tänker på det. Vi kan märka metaforer speciellt i just poesi och låttexter. Det är i poesi och sångtexter som metaforen är särskilt märkbar.

3.3.1 Syntetiska och analytiska metaforer

Till exemplen Indurkha (2007) har studerat tolkning av metaforer. Enligt honom kräver några metaforer kreativitet hos läsaren. Han studerade hur olika läsare tolkar dikter. Baserat på forskningen har det föreslagits indelning av metaforer i analytiska och syntetiska metaforer: de som förorsakar överlappande tolkningar och de som förorsakar icke-överlappande tolkningar. (Indurkha, 2007: 491)

Enligt Indurkha gäller det mesta av tillgänglig forskning nu just analytiska metaforer. En av de huvudsakliga egenskaperna hos analytiska metaforer är att komponenternas betydelser är kulturellt bundna. Det betyder att just kulturell bakgrund leder till överlappande tolkningar. Därför förstår en person som har olik kulturell eller språklig bakgrund kanske inte metaforen. Syntetiska metaforer i stället kan inte tolkas bara genom att utvärdera dess komponenter, eftersom omfattade, nya betydelser är mycket subjektiva. Det finns en stor variation i deras tolkningar. (Indurkha, 2007: 492-493)

En sådan klassificering av metaforer är avgörande för min undersökning eftersom jag studerar metaforen i ett annat språk än mitt modersmål och min egen kultur. Båda egenskaper av metaforen måste beaktas. För det första kan tolkningen av analytiska metaforer vara utmanande på grund av olika kulturella bakgrunder och för det andra har textförfattaren använt en hel del subjektiva metaforer som är självpåhittade. På grund av att metaforer är syntetiska kan det vara svårt att hitta rätta tolkningar.

4 ANALYSEN

I den här undersökningen har jag delat metaforer i grupper enligt deras teman eller innehåll, dvs. det som metaforerna handlar om i deras kontext i just det här materialet. Jag har också tagit hänsyn till teman i låtar så att jag kan se om vissa typer av metaforer förekommer med vissa typer av texter och teman.

4.1 Naturelaterade metaforer

Naturen är symboliserad i språken mycket och naturmetaforerna är vanliga, till exempel växterna, jord, berg, luft, vatten och eld (Allwood, 1983: 3). Bandet Kent har också använt naturen i deras låttexter väldigt mycket för att beskriva bland annat olika känslor. Naturelaterade ord förekommer i många texter och även många gånger i en text. Jag ska analysera tre texter i det här avsnittet.

4.1.1 Vackert väder

Låten Halka publicerades 1996 och den finns i albumet Verkligen som är bandets första album. I den första versen står meningen ”Lämnar allt jag har för en timme vackert väder”. Lexikala enheter i satsen är *Lämnar, allt, jag, har, för, en, timme, vackert* och *väder*. I det här fallet skulle det vara svårt att analysera alla enheter separat och klart se vilket ord har metaforisk betydelse. Som Kovecses (2010) nämnde är identifiering av metaforen inte enkelt, dvs. det går inte rakt enligt indentifieringsproceduren (Kovecse, 2010: 5). Därför ska jag i analysen av den här metaforen fokusera på *vackert väder* som fras i stället att hitta kontextuella betydelser för båda ord separat.

Väder betyder tillstånd i fråga om vind, nederbörd, temperatur m.m (Svensk ordbok, 2021) och *vacker* är något som ger syn- eller hörselintryck som tillfredsställer föreställningar om fullkomlighet (Svensk ordbok, 2021). De här är de grundläggande betydelserna av orden. Bokstavligen låter meningen inte helt omöjligt men verkar mer förnuftig som metafor om man tittar på texten kring det.

Vers 1

Lämnar allting kvar
inget tar jag med mig
Lämnar allt jag har
för en timme vackert väder
Släpp mig, släpp mig nu
du har sönder mina kläder

Temat i låten ska ses vara avsked och att gå från någon eller någonting, möjligen från en relation eller att få något som man inte har nu. Därför kan vackert väder få en ny betydelse i sammanhanget. Huvudpersonen i låten skulle lämna allting för en timme vackert väder. Således kan vackert väder anses betyda något positivt, var det lycka, fred eller kärlek, vilket är alltså den kontextuella betydelsen av frasen. Det kunde också beteckna lätt och bekymmersfri känsla eller tillstånd.

När man analyserar syntetiskhet och analytiskhet, verkar metaforen ha mer syntetiska än analytiska egenskaper. Gränsen är inte helt tydlig men det kan inte sägas att metaforen är helt kulturellt bunden även om kulturella skillnader kan i vissa fall orsaka skillnader i tolkningen. Ändå kan metaforen få icke-överlappande tolkningar, även inom en kultur. Därför avser jag i denna avhandling att definiera metaforer mer som syntetiska än analytiska. Det är särskilt syntetiskhet som orsakar olika tolkningar och således svårigheter att hitta någon enhetlig tolkning. Detta gäller också andra metaforer i den här undersökningen.

4.1.2 Munnen fylld av jord

10 minuter är en låt som också publicerades 1996 i albumet Verkligen. I låten finns metaforen ”munnen fylld av jord” i den första versen. Lexikala enheterna i frasen är *munnen*, *fylld*, *av* och *jord*. Grundläggande betydelser av orden är följande: *munnen* är öppning i ansiktet för intagning och sönderdelning av föda och formning av ljud, *fylld* menar att något utrymme helt upptas av innehåll och *jord* betyder lös, finfördelad massa (Svensk ordbok, 2021). I det här fallet är det också omöjligt att särskilja kontextuella betydelser för varje ord separat som med Halka i avsnitt 4.2.2. I stället ska jag analysera frasen som helhet.

Vers 1:

Tänk om vi skulle vakna

utan läppar

med hela munnen fylld av jord

bakom tungan inga ord

Tänk om jag skulle vakna,

vara farlig

med hela munnen fylld av blod

Jag bet min tunga när du log

Refräng:

Allt jag ville säga

glömde jag i kväll

Allt jag ville vara behöll jag

alltid för mig själv...

Låten handlar om oförmågan att tala, uttrycka sig eller säga vissa ord till någon. I stället för fysisk oförmåga handlar det om mental oförmåga. Temat blir klar senast i refrängen: ”Allt jag ville säga glömde jag i kväll”. Därför kan man anta att metaforen munnen fylld

av jord betecknar den här oförmågan. Den kontextuella betydelsen av frasen är alltså oförmågan att tala. Även med den grundläggande betydelsen, med munnen fylld av jord, skulle det vara svårt och kanske omöjligt att tala, och känslan skulle vara oangenäm. Således är metaforens ton mycket stark och lyckas att beskriva känslan.

4.1.3 I ditt öga var en storm

Låten Den döda vinkeln finns i albumen Du och jag döden och den publicerades året 2005. I refrängen finns metaforen ”i ditt öga var en storm”. Det finns också andra metaforer som handlar om naturen men i analysen ska jag fokusera på den här metaforen. Lexikala enheter av frasen som jag ska analysera är *i*, *ditt*, *öga*, *var*, *en* och *storm*. De grundläggande betydelser är följande: *i* betyder inom omfånget av vissa gränser, *ditt* betyder ägande, *öga* är yttre synorgan, *var* betyder att befinna sig någonstans, *en* är artikel och *storm* betecknar väder med mycket hård vind (Svensk ordbok, 2021).

Vers 1	I jakten på din sagolika vy
Jag var länge ensam, enda barnet	Och du lärde mig att fullständigt
Ett monster underst i en hembyggd	försvinna
våningssäng	In i dina tankar, i ditt huvud står jag fri
Och på håll såg jag ljusen dö i dimman	
Precis när mörkret tändes upp igen	
Och jag såg dig springa över skaren	

I den första versen berättar huvudpersonen att han var ett ensamt barn. Den personen som han tilltalar ger honom på något sätt vad han behövde. Det sägs i versen att ”i ditt huvud står jag fri”. Det kan tolkas betyda att han känner sig fri när han är med den här personen. I refrängen berättas att han såg en storm i den annan persons öga. Storm kan anses vara en motsats till vad han tidigare var: ett monster underst i en hembyggd våningssäng. Därför kunde en möjlig kontextuella betydelse av storm vara frihet, färg eller variation som han såg i den här personens öga, alltså i henne, hennes närhet eller personlighet.

Refräng

Ge mig en vinterdrog
Ge mig allt du har
Kom nu, jag är kroniskt låg
Bara mörkret hörs
I ditt öga var en storm jag såg
Som sommarsnö
I döda vinkeln ser jag allt du gör

4.2 Hålen

I det här kapitlet kommer jag att analysera två texter som innehåller metaforer som handlar om hål på något sätt. Låtarna som ska analyseras är Pojken med hålet i handen och Kevlarsjäl.

4.2.1 Hålet i handen

Pojken med hålet i handen finns i albumet Kent, som publicerades 1995 och som är bandets första album. Berg har använt metaforen ”hålet i handen” i den andra versen av låten. Lexikala enheter är *hålet*, *i* och *handen*. De grundläggande betydelseerna för orden är följande: *hålet* betyder avgränsad öppning tvärs igenom ett föremål, *i* är med direkt anslutning och *handen* är armens avslutande del (Svensk ordbok, 2021). Det sägs i versen att någon håller handen för men det finns ett hål där. Det ska ändå inte tolkas med den grundläggande betydelsen utan kontextuella betydelsen och teman i texten.

Vers 2

Jag håller handen för
men där finns ett hål
så jag ser ändå
om du visste hur löjlig
du ser ut
och jag springer förbi
slår på bilar väcker larm

Jag är pojken
som sköt raketten
i min egen hand
Det finns ingen
som kan laga
en trasig hand
Jag hatar dig

Du är...

I versen sägs att pojken håller handen för men kan se den annan person ändå. Det kan tolkas betyda att det finns något som han vill blunda för men kan inte göra det. Möjligen är det något negativt om tjejen för det sägs i versen att han hatar henne. ”Det finns ingen som kan laga en trasig hand” antyder att det inte finns ett sätt att åtgärda det. Således kan den kontextuella betydelsen av handen vara ett försök att blunda för något negativt som han ser i tjejen. Å andra sidan är hålet inte nödvändigtvis något negativt. Det kan vara ett sätt för pojken att se hur allting verkligen är i stället för att överse fel som finns. Hålen i sin tur syftar till oförmågan att göra så.

4.2.2 Ett hål i Kevlarsjäl

Låten Kevlarsjäl finns i albumet Hagnesta Hill från år 1999 och det är bandets fjärde album. I den här låten har det också använts ordet hål som metafor. Det står meningen ”Du stack ett hål i min Kevlarsjäl” i refrängen. Före analys av ordet hål i kontexten måste man ta hänsyn till ordet Kevlarsjäl som också använts metaforiskt. Kevlar är ett varumärke för ett mycket starkt konstgjort material (Cambridge dictionary, 2021). Om någon gör ett hål i en persons Kevlarsjäl kan det anses betyda att personen på något sätt får hjälp att öppna sig. För Kevlar som material är mycket hållbart kan det betyda att personen är också mycket sluten. I texten verkar det ändå ha en negativ effekt för det fortsätter med följande: ”Och så blev du mitt sår och jag blöder ihjäl”.

I det här fallet är det svårt att analysera kontextuella betydelser för ordet separat men Kevlarsjälvet kan anses betyda en persons hårda yttre skal eller någon slags sätt att skydda sig från andra. Hålet i sin tur är inträde i det här skalet – sättet att gå närmare den här personen.

Refräng

Så länge hjärtat mitt slår

så minns Jag dig när

Du stack ett hål i min Kevlarsjäl

Och så blev Du mitt sår

och Jag blöder ihjäl
Kom gör ett hål i min Kevlarsjäl

4.3 Idag är igår

Berg och dalvana publicerades i albumet Hagnesta Hill i 1999. I låten har använts metaforen *idag blir igår* i refrängen. Lexikala enheter av frasen är *idag*, *blir* och *igår*. Grundläggande betydelser av orden är följande: *Idag* betyder denna dag, *igår* dagen före den innevarande och *blir* betyder övergå till att vara (Svensk ordbok 2021).

Refräng	Vers 3
När Jag blir grå	Det spelar ingen roll
När Jag faller	om Du håller mig hårt
Orkar Du för 2?	Ingen kommer att
När idag blir igår	minnas om 100 år
Kommer Du att älska mig	Jag är rädd att
ändå?	man glömmer
	glömmer allt
	Som vi glömde att vi
	älskade varandra

I refrängen frågas ”kommer du älska mig ändå när idag blir igår”. I den tredje versen talas också om kärlek och att någon kommer att glömma det efter en lång tid. Således kan man anta att texten berättar om åldrande och rädslan för att kärlek försvinner med tiden. *Idag blir igår* beskriver hur nuet blir det förflutna när tiden går. De kontextuella betydelserna för orden *idag* och *igår* är nuet och förflutna.

Detsamma förekommer också i låtarna När det blåser på månen och Thinner. När det blåser på månen publicerades 1995 i albumet Kent och Thinner publicerades i albumen Verkligen ett år senare. I Thinner förekommer metaforen *all dagar blir igår* i den första versen. Det är nästan detsamma som i Berg och Dalvana. I stället för *idag* har låtskrivaren använt frasen *all dagar*. Som Berg och dalvana, handlar också Thinner om tidens gång. Det beskrivs hur åren går. I den här låten har frasen *alla dagar blir igår* den samma

kontextuella betydelsen som i Berg och dalvana: Nuet och förflutet. Tiden går och det som finns nu kommer att bli det förflutet efter. I låten När det blåser på månen används också liknande metaforen i den första versen: *idag är igår*. Teman i den här låten är olik för det handlar om kostymen som personen vill inte vara, dvs. det som andra människor ser jämfört med det som personen verkligen är: ”Kostymen är inte jag”. Ändå kan metaforen anses att handla om det samma temat och ha samma kontextuella betydelser, alltså nuet och det förflutna. Personen i låten ska ta kostymen av i den första versen och vill att någon tar hen härifrån vilken kan betyda att han vill lämna nuet och börja något nytt i framtiden. Livet som han har levat hittills ska vara det förflutna nu.

Thinner

vers 1

Och där faller ännu ett år
sönder till små minnen
all dagar blir igår
Varför väntar du här på ingen
speciell, ingen särskild

vers 3

Och där faller ännu ett år
spricker upp och försvinner
men av dagarna som går
ska jag fylla varje timme...
speciellt och alldeles särskild

När det blåser på månen

vers 1

Kostymen den skaver
och jag
har inte duschat
idag är igår
och idag ska jag sitta kvar
Jag fuskade med mina svar
Den svarta kostymen ska av

Kostymen är inte jag

vers 2

Klänningen skaver
och du
den skyler knappt barmen
Idag är igår
och du ska ta mig härifrån

nu när det blåser på månen

ska du ta mig härifrån?

4.4 Luft och vatten

I det här kapitlet analyseras två låtar som innehåller metaforer som handlar om luft och vatten. Jag bestämde mig för att inte inkludera luft och vatten i den första gruppen naturrelaterade metaforer även om de kan också anses höra till den. I det här materialet handlar luft och vatten ändå om olika teman och har använts på olika sätt än naturrelaterade metaforer och därför analyserar jag dem som en separat grupp.

4.4.1 Fylld med luft och vatten

Den osynlige mannen finns i albumet Kent som publicerades 1995. I den första versen står meningen ”fyll mig med luft igen” och i den andra versen ”fyll mig med vatten min vän”. Jag ska fokusera på frasen som består av lexikala enheter *fyll*, *mig*, *med* och *luft* samt *fyll*, *mig*, *med* och *vatten*.

vers 1

Fyll mig med luft igen

Gör mig synlig

Du får gärna avsky mig

om det gör mig tydlig igen

vers 2

Fyll mig med vatten min vän

men håll mig flytande

Jag låter dig avsky mig

Det gör mig tydlig igen

De grundläggande betydelserna av den första frasen är följande: *fyll* betyder att utgöra så mycket innehåll som kan rymmas i visst utrymme, *mig* är pronomen och syftar till den personen som talar i låten, *med* är en preposition och *luft* är en blandning av huvudsakligen syre och kväve (Svensk ordbok, 2021). I den andra frasen står *vatten* i stället för *luft* och den grundläggande betydelsen av vatten är smaklös vätska som förekommer i naturen (Svenska ordbok, 2021). I analysen ska jag fokusera på kontextuella betydelser av orden *luft* och *vatten*.

I den första versen ber huvudpersonen någon att fylla honom med luft så att han blir tydlig och synlig. Man behöver luft för att andas och leva. Således kunde man anta att med luften menar skribenten någonting som man behöver för att känna livslust eller känna sig lycklig igen. Vattnet har i stället mer negativ betydelse. Att vara fylld med vatten bokstavligen skulle betyda att drunkna. I den andra versen ber huvudpersonen en vän att även fylla honom med vatten men hålla flytande, alltså inte dränka. Det kan också tolkas betyda att han vill bara känna någonting, även om det är negativa känslor.

4.4.2 Dina andetag

Utan dina andetag publicerades 1997 och det finns i albumet B sidor. Frasen som jag ska analysera är *utan dina andetag/luft* som finns i refrängen men också titeln av låten. Lexikaliska enheter av frasen är *utan*, *din* och *luft/andetag* och deras grundläggande betydelserna är följande: *utan* betyder avsaknad av någonting, *luft* är en blandning av huvud-sakligen syre och kväve och *andetag* betyder fullständig inandning (Svensk ordbok, 2021)

vers 1

Jag vet att du sover	Refräng
känner värmen från din hud	Jag kan inte ens gå
bara lukten gör mej svag	utan din luft i mina lungor
men jag vågar inte väcka dej nu	jag kan inte ens stå
	när du inte ser på
Jag skulle ge dej	och genomskinlig grå
allting du pekar på	blir jag
men bara när du inte hör	utan dina andetag
vågar jag säga så	

I den första versen av låten säger huvudpersonen att han skulle ge den andra personen allting – personen är mycket viktig till honom och kan inte ens fungera utan: Han kan inte ens gå eller stå utan den här personen. Således kan *luften/andetag* kontextuellt betyda personen eller personens närhet som huvudpersonen behöver.

5 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med den här avhandlingen var att undersöka hurdana metaforer det finns i bandet Kents låttexter, hur de används och vilka teman metaforerna handlar om. Materialet består av bandets tio låttexter från fem album från år 1995 till år 2005. De valda låtarna innehåller tio olika metaforer som närmare analyseras och delas i fyra grupper enligt teman som de innehåller. I det här kapitlet svarar jag på forskningsfrågorna, sammanfattar de viktigaste resultaten och diskuterar dem samt redogör för hur materialet och metoden lyckades i den här avhandlingen.

Undersökningen är kvalitativ. Meningen var inte att generalisera resultaten utan att beskriva metaforanvändning särskilt i det valda materialet. Analysmetoder som användes i den här studien är tematisk analys samt semantisk analys. Jag delade metaforer i olika grupper enligt teman som de innehåller men analyserade dem semantiskt med hjälp av en identifieringsprocedur för metaforer utformade av Pragglejaz Group. Metoden består av 3 primära steg. Först har textdiskursen lästs för att skapa en allmän förståelse, sedan specificerades lexikala enheter och till sist fastställdes kontextuella betydelser för lexikala enheter samt bestämdes om några enheter kan ha mer grundläggande betydelser.

Den första forskningsfrågan var ”Hurdana metaforer används i bandet Kents låttexter?”. Tematiskt delade jag metaforerna i fyra huvudkategorier som är naturrelaterade metaforer, sådana metaforer som handlar om hål, metaforer som innehåller påståendet att idag är igår och till sist sådana metaforer som handlar om luft och vatten. De här temana förekom i materialet.

Resultaten visade att med de här metaforerna beskrevs och handlades varierande teman i låttexter. I materialet har naturrelaterade metaforer använts för att beskriva både negativa och positiva känslor. Skrivaren har beskrivit olika tillstånd så som oförmågan att tala eller uttrycka sig själv. Naturrelaterade metaforer förekommer också när det beskrivs något

som man vill uppnå, till exempel frihet, lycka, kärlek, lätt tillstånd eller variation i livet. Med metaforer som handlar om hål har låtskrivaren beskrivit teman så som oförmågan att blunda för något och inträde till persons hårt yttre skal. Metaforer som påstår att idag är igår hade enhetliga teman. Metaforerna har använts för att beskriva tidens gång och hur nuet blir det förflutna efter en tid. Det som finns nu blir det förflutet efter tid. Luften som metaforen handlar om något som man behöver för att leva och fungera eller känna livslust och lycka i livet. Däremot vattnet används att beskriva motsatsen till det: något negativt som kan stoppa en från att leva.

Den tredje forskningsfrågan var ”Hur kan metaforer påverka tolkningen av låttexter?” Metaforer som finns i materialet anses i den här undersökningen vara mer syntetiska än analytiska. De är inte helt kulturellt bundna, vilket betyder att de kan få icke-överlappande tolkningar även inom en kultur. Det är inte möjligt att bestämma entydiga kontextuella betydelser för metaforer i materialet. Inom vissa gränser kan tolkningar variera enligt läsaren eller lyssnaren men det är ändå möjligt att nämna några ämnen som metaforen antagligen kan handla om. Låtskrivaren har inte använt välkända metaforer utan sådana metaforer som han har kommit på själv. Därför är det inte enkelt att analysera vad betydelsen bakom metaforerna har varit.

Materialet och metoden som jag använde i den här undersökningen lyckades bra. Bandet har många låtar så materialet är mycket omfattande och lättillgängligt. Därför var det inte svårt att hitta svar till mina forskningsfrågor. Å andra sidan tar det mycket tid att gå igenom materialet och avgränsa det för en kandidatavhandling. Det skulle ha varit för mycket med material om jag gick igenom bandets alla album. Dessutom kan låttexterna innehålla några fel eftersom de är skrivna på hemsidan av olika människor.

Att använda både tematisk och semantisk analys också fungerade bra i den här undersökningen. Användning av identifieringsproceduren var inte enkelt för i de flesta fallen det var omöjligt att bestämma kontextuella betydelser av enskilda ord, vilket är hur proceduren borde fungera. Metaforiska uttryck i materialet var ofta komplicerade och det var inte alltid möjligt att bestämma om låtskrivaren har menat att någon enhet är en metafor. Därför var jag tvungen att analysera fraser som bestod av flera ord. Metaforer i

materialet var mångtydiga och mer än bara ett ord kan vara metaforiskt. Trots det var proceduren en bra metod att analysera materialet för det hjälper att gå igenom alla delar av frasen systematiskt.

Tematisk analys var också ett bra sätt att klassificera materialet. Metaforer i materialet är inte enkla och därför skulle det vara svårt att klassificera dem i grammatiska grupper. Eftersom materialet är omfattande och innehåller många låtar, är tematisk analys inte heller enkelt. Det finns många olika sätt som kan användas att indela metaforer i grupper enligt deras teman. Jag avgränsade ändå materialet till fem album och tio låtar så den klassificering som jag använde fungerade bra i den här avhandlingen.

LITTERATUR:

Allwood, J. 1983. Naturen som symbol. Liber. <https://gup.ub.gu.se/publication/37470>

Andersson, E. & Hofmann, T. 2015. En kritisk diskurspsykologisk studie av svenska kvinnliga rappares konstruktioner av kön och sexualitet i sina låttexter. C-uppsats. Mälardalens högskola.

<urn:nbn:se:mdh:diva-28423>

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. (Läst: 29.11.2020).

Brännström, L. 2016. ”Kent: Ett långt farväl”. Göteborgsposten. <https://www.gp.se/kultur/kent-ettl%C3%A5ngt-farv%C3%A4l-1.4039358>. (Läst: 29.11.2020).

Brännström, L. 2016. Livet efter Kent: soloartister, soloartister, soloartister. HBL. <https://www.hbl.fi/artikel/livet-efter-kent-soloartister-soloartister-soloartister/> (Läst: 11.4.2021).

Cambridge dictionary. 2021. Cambridge University Press.

<https://dictionary.cambridge.org/>

FNB. 2016. Kent tar farväl med album och turné. HBL. <https://www.hbl.fi/artikel/kent-tar-farval-med-album-och-turne-2/> (Läst: 11.4.2021)

Hallberg, P. 1982. Diktens bildspråk. Norstedts Tryckeri AB.

Harvilahti, L., Kalliokoski, J., Nikanne, U. & Onikki T. 1992. Metafora – Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin. Tampereen Pikakopio Oy.

Hirvonen, P. 2018. Metaphors of death in the lyrics of Sentenced. Kandidatsavhandling. Jyväskylän universitet.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201805222709>

Indurkha, B. 2007. "Creativity in interpreting poetic metaphors". New directions in metaphor research, Koonnut: Kusumi, T. 483–501. Tokio, Japani: Hitsuji Shobo.

Kent.nu. Biografi. <https://kent.nu/biografi/>. (Läst: 16.10.2020)

Kent.nu. Diskografi. <https://kent.nu/diskografi/>. (Läst: 16.10.2020)

Kent.nu. Låtar. <https://kent.nu/latar/>. (Läst: 16.10.2020)

Kilpeläinen, P. 2013. Sverige – En tiger som skäms? Hur skildras Sverige och den svenska mentaliteten i bandet Kents rocklyrik? Pro gradu. Tammerfors universitet.

<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-23799>

Kiviniemi, K. 2018. "My mama don't like you and she likes everyone" - en undersökning om vilka kvinnliga stereotyper som förekommer i Billboardlistans mest spelade låtar 2016 med fokus på låttexterna. Kandidatsavhandling. Linneuniversitet.

<urn:nbn:se:lnu:diva-80255>

Kovecses, Z. 2010. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford University Press.

Lakoff, G & Johnson, M. 1980. Metaphors we live by. University of Chicago press.

Lindqvist, S. 2019. "Hur långt man än har kommit är det alltid längre kvar" Gestaltning av melankoli och vemod i Kents låttexter. Uppsala universitet.

[urn:nbn:se:uu:diva-384280](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:uu:diva-384280)

Mämmi, J. 1999. Sommar'n som aldrig säger nej : om huvudteman samt metaforer i svenska och finländska Eurovisionsschlagerfestivallåtar 1958-1999. Pro gradu. Jyväskylän universitet. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-1999804714>

Ortony, A. 1993. Metaphor and thought. Cambridge University Press.

Svensk ordbok. 2021. Svenska Akademiens ordböcker. <https://svenska.se/>

Westlinder, D. 2013. "Vad är det du egentligen vill säga?" - En diskursanalys av Kentares tolkningar av Joakim Bergs låttexter. Kandidatsuppsats. Stockholms universitet.

[urn:nbn:se:su:diva-99977](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:su:diva-99977)